

Dino Buzzati

Sáng thế

Lời giới thiệu của dịch giả: *Dino Buzzati sinh năm 1906, mất năm 1972 ở Milan (Italy). Trước khi viết văn, ông là họa sĩ và nhà báo, từng là phóng viên chiến trường của tờ Corriere della Sera. Với Hoang mạc Tácta (1940), ông trở thành một trong những tên tuổi lớn của thế kỷ 20. Sáng thế rút từ tập truyện ngắn K, với 50 truyện ngắn đầy hư ảo, tiếp nối chủ đề quen thuộc của Buzzati: chạy trốn thời gian, định mệnh loài người, sợ hãi đối với hư vô, thất bại của sự sống, bí ẩn của nỗi đau và cái ác.*

Bảy giờ Đức Chúa Vạn năng vừa xong việc với vũ trụ: các ngôi sao, tinh vân, hành tinh, sao chổi được xếp đặt lộn xộn một cách phóng túng. Ngài đang hài lòng ngắm nghía tác phẩm của mình thì thấy một trong hằng hà sa số những kỹ sư - chuyên viên thiết kế tiến lại gần ngài với vẻ mặt hết sức bận rộn.

Đó là thần Odnom, một trong những vị thần thế hệ mới thông minh và năng động hơn cả (bạn nhất thiết phải quên ngay các vị thánh có cánh mặc áo trắng đi nhé; cánh và áo trắng chỉ là sản phẩm tưởng tượng của các họa sĩ thời xưa, chẳng qua vì họ thấy vẽ thế thì đẹp).

- Con muốn gì chẳng? - Chúa Sáng Thế thân mật hỏi.

- Vâng, thưa Đấng Tối cao, - vị thần kiến trúc trả lời. - Trước khi ngài đặt

chữ Hết và ban phước cho tác phẩm tuyệt diệu của ngài, con muốn dâng ngài xem một đề án nhỏ mà con với vài đồng nghiệp trẻ vừa nghĩ ra. À, vài thứ phụ thôi, hết sức vật vãnh so với toàn bộ phần còn lại, một chi tiết nhỏ, nhưng chúng con cho rằng có lẽ cũng thú vị.

Từ cặp tài liệu đang cầm ở tay, thần rút ra một tờ giấy có vẽ một dạng hình cầu.

- Xem nào, - Đấng Vạn Năng nói, tất nhiên là ngài đã tỏ tường toàn bộ đề án, nhưng ngài ra vẻ không biết gì và giả vờ tò mò để làm vừa lòng những kiến trúc sư giỏi nhất của ngài.

Kế hoạch rất cụ thể, có đủ những đánh giá cần thiết.

- Xem xem, đây có thể là gì nhỉ? - Đấng Sáng thế nói, tiếp tục màn ngoại giao của mình. - Ta có thể bảo đây là một tinh cầu, nhưng chả phải chúng ta đã xây hàng tỷ tỷ tinh cầu đó sao? Có cần phải làm thêm một cái nữa, với kích thước hạn hẹp thế này không?

- Thực ra đây đúng là một hành tinh nhỏ, - vị thần - kiến trúc sư thừa nhận - nhưng không như hàng tỷ hành tinh khác, nó có vài thứ độc đáo.

Thần giải thích rằng nó sẽ quay quanh một ngôi sao, ở khoảng cách để nó có đủ nhiệt lượng cần thiết nhưng không quá nóng; thần liệt kê chi tiết bản dự toán với số lượng từng thứ và giá cả tương ứng. Và với mục đích gì? Chả là nếu hội đủ mọi điều kiện cần như thế, trên tinh cầu nhỏ nhoi ấy có thể tạo tiếp ra một hiện tượng rất lý thú: cuộc sống.

Hiển nhiên là Đấng Sáng thế chẳng cần nhiều giải thích dài dòng. Hiểu biết của một mình ngài hẳn là hơn tất cả những thần-kiến trúc sư, thần-độc công, thần-thợ nề cộng lại. ngài mỉm cười. Ý tưởng về hòn bi nhỏ lạc giữa vô hạn không gian, mang hằng hà những sự sống cứ sinh ra, giao phối, nhân lên và chết làm ngài thích thú. Tất nhiên thôi, bởi cho dù dự án là do thần Odom và các cộng sự đề ra, thì tính cho cùng nó vẫn là từ ngài, khởi nguyên của

vạn vật.

Yên tâm trước sự tiếp nhận thân tình của Thượng đế, thần-kiến trúc huyết lên một tiếng sáo chói tai và lập tức hàng nghìn, tôi đang nói gì nhỉ, hàng nghìn à, không, hàng trăm nghìn và có thể đến hàng triệu vị thần khác hiện ra ngay trước mặt.

Điều này làm Đấng Sáng thế hoảng hốt. Nếu chỉ có một vị đề đạt ý kiến thôi thì cũng được đi. Nhưng nếu mỗi vị thần kia mang đến nộp một đề án riêng với các giải thích cần thiết thì chuyện này phải kéo dài đến vài thế kỷ mất.

Tuy nhiên, với lòng tốt vô biên, ngài đành chuẩn bị chấp nhận thử thách.

Bọn hay quấy quả là một tai ương vĩnh cửu. Ngài chỉ biết thở dài...

Odnom làm ngài yên tâm. Không có gì phải sợ. Đám đông các thần này đều là các nhà vẽ mẫu. Ủy ban điều hành của tinh cầu mới đã đặt họ vẽ các loài sinh vật - cây cối và động vật - cần thiết cho tinh cầu mới. Odnom và đồng nghiệp đã không lãng phí thì giờ. Thay cho việc đưa ra các kế hoạch trừu tượng, họ đã tiên liệu các chi tiết nhỏ nhất. Và có lẽ tự thâm tâm, họ muốn đặt Đấng Tối cao trước sự đã rồi với một công việc hoàn hảo đến thế. Nhưng chẳng cần phải vậy.

Cuộc điều hành đáng chán của bọn xin xỏ mà ngài chờ đợi hóa ra lại biến thành một dạ huy hoàng và vui tươi. Ngài không chỉ chăm chú xem xét phần lớn - nếu không phải tất cả - các bức vẽ cây cỏ sinh vật mà còn hăng hái tham gia vào các tranh luận liên tục nảy ra giữa các tác giả.

Mỗi nhà tạo mẫu hiển nhiên đều mơ ước tác phẩm của mình được thông qua, được khen nữa thì càng tốt. Nhưng trình độ tạo mẫu là hết sức khác nhau.

Như bất cứ nơi nào trong vũ trụ, một số đông những kẻ tầm thường phải lặn lội ra chế tạo cái mà chúng ta có thể gọi là "nền tảng vững chắc" cho tự nhiên: các thợ vẽ, tuy thường có trí tưởng tượng khá hạn chế, nhưng cần cù bù thông minh, họ đã lần lượt vẽ ra các vi sinh vật, rêu, địa y, côn trùng, đại

khái những loài mà thời đó được xếp vào loại ít quan trọng nhất. Rồi đến các nghệ sỹ tài năng, bọn nông cuồng, bọn lòe bịp cố gắng tỏa sáng và thu hút chú ý bằng cách tạo ra các loài kỳ dị, phức tạp, hoành tráng và đôi khi quái đản. Vài loại trong số đó, ví dụ rồng với hơn chục cái đầu, tất nhiên là bị từ chối và vứt vào sọt rác.

Các bức vẽ được thể hiện trên loại giấy xịn nhất với màu sắc và độ lớn bằng vật thật. Điều này rõ ràng đẩy tác giả của các sinh vật bé nhỏ xuống hàng thứ yếu. Các tác giả của vi khuẩn, virus và các loài tương tự gần như không được ai để ý, mặc dù công lao của họ là không thể phủ nhận. Họ xuất hiện với những miếng giấy bé bằng tem thư, có những ký hiệu li ti mà con mắt người thường của chúng ta không thể thấy được (nhưng mắt họ thì thấy, tất nhiên). Trong đám này có tác giả của các động vật thân khớp, đi đi lại lại với quyền ký họa to bằng cái mắt muỗi, chờ những người khác tán thưởng về duyên dáng của các vi động vật tương lai nhang nhác giống gấu con, nhưng chẳng ai thèm để ý. May thay Đảng Toàn năng vốn chẳng bỏ sót điều gì, đã gửi cho vị này một cái nháy mắt làm ấm lòng, đáng giá bằng cái bắt tay nhiệt tình nhất.

Một cuộc tranh cãi gay gắt nổ ra giữa tác giả của lạc đà hai bướu và lạc đà một bướu, ai cũng cho rằng mình là người đầu tiên nghĩ ra cái bướu, như thể đó là một sáng chế thiên tài. Cả hai được công chúng đón nhận một cách khá lạnh nhạt: phần lớn cho rằng chúng xấu đến thảm hại. Chúng được chấp nhận chẳng qua là cho công bằng.

Dự án về khủng long bị đa số la ó phản đối. Một nhóm các thần tào bạo nhiều tham vọng đã tổ chức một cuộc diễu hành, giương cao những tấm bảng khổng lồ có hình loài động vật lực lưỡng này. Sự phô trương như thế rõ ràng đã gây ấn tượng mạnh. Dù sao thì loài thú ngoại cỡ này cũng là sự thoải phòng hơi quá đáng và không có nhiều khả năng là chúng sẽ sống sót.

Nhưng để khỏi làm các nghệ sỹ dửng dưng cảm thất vọng - họ đã đổ bao tài năng công sức vào đó - Đấng Sáng thế Tối thượng vẫn cho thông qua.

Một trận cười nổ ra trước hình vẽ con voi. Độ dài của cái mũi có vẻ hơi quá đáng, thậm chí lộ bịch. Tác giả vặc lại là đây không phải cái mũi, mà là một cơ quan đặc biệt, có thể gọi là cái vòi chẳng hạn. Từ này khá là thích đáng và được vài người hoan hô. Đấng Toàn năng mỉm cười. Và con voi cũng thành công lọt qua vòng thi.

Đổi lại, cá voi dành được thành công tức thời và ngoạn mục. Sáu vị thần bay tới, khiêng một tấm ván ngoại cỡ có chân dung con vật khổng lồ. Nó tạo được thiện cảm cho mọi người và khơi dậy sự hoan hô nhiệt liệt.

Nhưng làm sao mà nhớ hết được cuộc kiểm điểm vô tận ấy? Trong số những cái đình nổi trội nhất, chúng tôi có thể kể ra một số loại bướm lớn màu sắc sặc sỡ, trần khổng lồ, cây cù tùng, chim thủy tổ, chim công, chó, hoa hồng, bộ chết. Tất cả đồng thanh tiên đoán một tương lai lâu dài và xán lạn cho ba loài cuối cùng này.

Trong lúc đó, giữa đám đông các thần đang chen chúc sôi nổi quanh Đấng Toàn năng, khao khát được ban khen, một vị đơn độc đi đi lại lại với cuộn giấy cặp nách: thật là một kẻ quấy rầy bậc nhất khó chịu! Hắn có gương mặt sáng sủa, thật thế, cái này không ai phủ nhận. Nhưng hắn mới đáng ghét làm sao! Đến hai chục lần là ít hắn sẵn sỏ chen vai thích cánh người khác hòng leo lên hàng đầu, thu hút sự chú ý của Đại Chủ nhân. Nhưng sự hăng máu kiêu ngạo của hắn làm người ta phát ghét. Và các đồng nghiệp giả dờ không thấy, đẩy hắn ra hàng sau.

Nhưng điều này chẳng làm hắn chùn lòng. Ồi chà! Cuối cùng hắn cũng chen được đến chân Đấng Sáng thế, và trước khi đám đồng nghiệp có thì giờ ngăn trở, hắn trải cuộn giấy ra trưng thành quả tài năng của mình trước những con mắt thần thánh. Các bức vẽ thể hiện một động vật trông khá đáng ghét, nếu

không nói là đáng ghê tởm, tuy nhiên đập vào mắt người ta vì sự khác biệt hoàn toàn so với những thứ được trình diễn cho đến lúc đó. Một bên là con đực, một bên là con cái. Như nhiều động vật khác, chúng có tứ chi, nhưng ít nhất nếu suy đoán từ hình ra, thì chúng chỉ dùng có hai chi để đi lại. Không có lông, nếu không kể vài túm chỗ này chỗ kia, nhất là trên đầu, như một cái bờm. Hai chi còn lại lòng thông bên hông trông khá nực cười. Cái mõm hơn giống khi, loài đã vượt qua vòng thi. Hình dáng không được thanh nhã, hòa hợp và đẹp như các loài chim cá hay sâu bọ cánh cứng mà nguồu ngoào, lóng ngóng, hơi nhờ nhật thể nào đó, như thể đúng lúc quyết định, tác giả vào đâm một và nắn chí.

Đấng Toàn Năng liếc qua:

- Không thể nói là chúng thật đẹp được! - ngài vừa nhìn vừa bảo, thân tình giảm nhẹ sự nghiêm khắc trong phán xét, - nhưng có thể con vật này có vài công năng đặc biệt chăng?

- Vâng, lạy Chúa tôi, - kẻ đáng ghét khẳng định -. Nói một cách khiêm tốn thì đây là một sáng chế kỳ diệu. Đây sẽ là đàn ông và đây là đàn bà. Tách biệt với khía cạnh hình thể mà con thừa nhận là còn cần tranh cãi, con đã tìm ra cách để chúng có thể - xin ngài tha thứ cho sự táo gan của con - giống ngài, thưa Đấng Tối cao. Đây sẽ là loài duy nhất trong mọi vật có được lý trí, loài duy nhất biết đến sự tồn tại của ngài, loài duy nhất sẽ thờ cúng ngài. Vinh danh ngài chúng sẽ xây những ngôi đền vĩ đại, và chúng sẽ lao vào những cuộc chiến đầy chết chóc.

- Chà chà chà! Con muốn nói đây sẽ là loài có trí tuệ à? - Đấng Toàn Năng nói. - Tin ta đi, con của ta, không, không có loài trí tuệ nào hết. May thay cho đến nay vũ trụ vẫn được miễn trừ khỏi chúng. Và ta hy vọng sẽ tiếp tục như thế cho đến tận cùng các thiên niên kỷ. Con của ta ơi, ta không chối rằng sáng tạo của con thực sự là thiên tài. Nhưng con có thể bảo đảm sự

thành công của nó chẳng? Cái loài con đã nghĩ ra này có các phẩm chất đặc biệt, có thể thế, nhưng nếu xét theo điều bộ của chúng thì có vẻ đây sẽ là nguồn rầy rà vô tận. Tuy nhiên, ta phải nói là ta rất sung sướng thừa nhận tài năng của con. Thậm chí ta có thể trao huy chương cho con. Nhưng ta nghĩ con nên từ bỏ ý đồ này thì hơn. Cái loài này, nếu ta mềm lòng mà tạo ra thì khá chắc chắn là một ngày chúng sẽ mang lại những phiền hà tệ hại nhất.

Không, không, bỏ đi thôi.

Và ngài đuổi kẻ quấy rầy đi với một cử chỉ đầy tình phụ tử.

Tác giả của con người cau có bỏ đi dưới những nụ cười thâm ranh mãnh của đồng nghiệp. Muốn làm ra vẻ xuất sắc à... Sau đó đến lượt tác giả của gà gô đen.

Đó là một ngày đáng nhớ và vui vẻ như mọi giờ phút huy hoàng trong hy vọng và đợi chờ những điều tốt đẹp đang trên đường hình thành nhưng chưa hoàn tất. Trái Đất sẽ sinh ra với những kỳ quan tốt đẹp và tàn ác, với sự an lạc và sợ hãi, tình yêu và cái chết. Loài nhiều chân, loài sồi, giun sán, đại bàng, tò vò, linh dương, đồ quỳên. Sư tử!

Kẻ đáng ghét vẫn đi đi lại lại, không mệt mỏi và, ôi dào, trông đến là chán, với cái cặp tài liệu của hắn. Hắn không rời mắt khỏi ngói cao, cố tìm trong mắt Đại Chủ nhân một dấu hiệu bãi bỏ lệnh cũ. Tuy nhiên các đề tài Người đang theo dõi lại hoàn toàn khác: chim ưng và trùng đế giày, chim ri và cây bông, khuẩn cầu và cá chép.

Cho đến lúc Trái Đất đã đầy tràn những loài đáng yêu và ghê tởm, hiền lành và hoang dã, khủng khiếp, tí xiu, lộng lẫy. Tiếng rì rào của xao động, của tim đập, tiếng rên rỉ, âm ư, lúc rúc, líu lo bắt đầu nổi lên từ rừng từ biển.

Đêm xuống. Các nhà tạo mẫu nhận được sự đồng ý tối thượng, bỏ đi, thỏa mãn về mặt này hay mặt khác. Một mối, Đấng Tối cao ở lại một mình trong không gian vô hạn lấp lánh sao. Ngài chìm vào giấc ngủ, thanh thản...

Ngài cảm thấy gấu áo của mình bị ai kéo nhẹ. Ngài mở mắt nhìn xuống và thấy kẻ quấy rầy đã quay lại: hấn lại mở bức vẽ ra và đắm đắm nhìn ngài khẩn khoản. Con người! Ý tưởng mới điên rồ và nguy hiểm làm sao. Nhưng tận sâu xa, đó cũng là trò chơi quyến rũ, là sự cám dỗ lớn lao đến chừng nào. Nói cho cùng, có thể nó cũng đáng công. Đào, thôi thì ra sao thì ra. Với lại vào lúc sáng thế người ta cũng nên lạc quan.

- Nào, đưa đây, - Đấng Toàn năng nói và cầm lấy bản vẽ định mệnh.

Và ngài hạ bút ký.

Phan Mai dịch từ tiếng Pháp

HẾT